

SAMBUCUS EBULUS L. (Sp. Pl. 1:269, 1753)= LLEVUS

CATALÀ :

• BENEDETS	• EOULS	• LLAMPÚDOL	• SAÛC PUDENT
• CÀNEM BORD	• ÈVOL VER	• LLÈVOLS	• SAÛC
• CARNOSA	• ÉVOL	• MARCUZET	• S A Û Q U E R
• ÉBOLS	• ÉVOLS	• MATAÇÀ	BORD
• ÈBUL	• IBLE	• PUDAMANS	
• ÈBULS	• IBLU	• PUDEMANS	
• ENZO	• GEULOS	• PÚDOLS	

MALLORQUÍ :

• CARN-ROSTIDA	• ÉBUL	• IBOLS
• ÉBOLS	• EOULS	• SAÛC
• ÉBOLS	• ÉVOLS	

VALENCIÀ :

• ÉBOL	• MATAPUCES	• SAÛC PUDENT
• ÉBOLS	• PÚDOL	• YEBO
• EVO	• PUDOLS	
• ÈVOL	• SAÛC BORD	

Dels tres saüquers de Catalunya, els Llevus són els que mai fan una tija llenyosa o arbret. És a dir, és una herba, tot i que pot arribar a gairebé dos metres d'alçada, si bé normalment no passa del metre i mig. A Gombrèn es troba als guarets i als solars al mig mateix del poble, on fa colònies denses. És una planta molt sensible a l'ozó. Per això no pot viure a les ciutats amb molta contaminació deguda als vehicles que l'expulsen pel tub d'escapament.

La planta s'ha demostrat que s'emprava ja a l'edat del Bronze, a La Toscana (Itàlia). Al Neolític s'emprava als Alps Francesos (Savoia), a la costa del Mar Negre i a Bulgària. A Navarra s'empra com a Àrnica en banys contra contusions. En general té fama de ser tòxica. Però, emprada amb cura, pot ser molt útil. Fins i tot, en preparats homeopàtics (de la pell de les tiges o dels fruits madurs). La part més tòxica són els fruits verds tendres. A les Llosses s'empraven els fruits madurs, negres, afegits al vi, quan no n'hi havia gaire reserva, per a treure una mica les ganes de beure'n i així gastar-ne menys. També les rames amb fulles tendres es posaven sobre els pernils per a protegir-los de les arnes.

DIOSCÒRIDES en la seva obra sobre plantes medicinals, traduïda i ampliada per ANDRÉS DE LAGUNA, exposa que les fulles o les tiges fines, cuites i menjades com a verdura, purguen la flema i la còlera. És a dir, són colerètiques. Explica també que les arrels, cuites en vi, són bones contra la hidropesia o contra les mossegades d'escurçó. Que les arrels, cuites en aigua, estoven i obren la matriu. Que els fruits fan el mateix; i que poden tenyir els cabells. Que les fulletes, aplicades amb polenta, s'apliquen a inflamacions o cremades pel foc, o mossegades de gossos, per guarir-les. O que fan créixer la carn a les úlceres cavernoses. I que, aplicades les fulles amb llard de boc o de toro, combaten la gota corall (epilèpsia). LAGUNA afegeix que fent una faixa amb fulles sobre articulacions adolorides, això alleuja el dolor. I que el suc de les arrels (100 g de suc) bullit amb cigrons vermells desfà moltes obstruccions i purga l'aigua als qui pateixen hidropesia. Però, adverteix que el remei fa una mica de mal d'estómac, si no s'hi afegeix espigol. Afegeix també que un remei boníssim per als hidròpics és banyar les cames i el ventre amb la decocció de les fulles, barrejades amb arrels de la mateixa planta, junt amb sal, vinagre i lleixiu. Després del bany, explica que és bo posar una faixa de fulles prèviament bullides amb oli de camamilla. L'oli, un cop ha absorbit el suc de les fulles, es qualla amb cera; i després s'hi afegeix una mica de vinagre rosat. Tot plegat és molt bo, diu, tant contra la hidropesia com contra la gota. Afegeix, finalment, que l'aigua de fer bullir les fulles, aspergida sobre mosques, les mata; o que l'aigua on hagin estat les fulles en remull mata els mosquits.

A la traducció catalana del segle XIV de l'obra de IBN WAFID, es fa referència als Llevus així (pàgina 127) http://www.boneslletres.cat/publicacions/Altres_publicacions/b18964655.pdf:

“E l atra manera es menor e fa branques nudoses e la fulla trepada, e es de fort olor, e fa la rail longa e dessequa, e guarex les plages, e ssolv per mesura que aquesta purga la fleuma viscosa, e es aul a l estomag a la fulla quan es [tendra*?]. E la rail, quan es cuyta e donada a beure, val a l aygua nuz e a la mordedura de la sserp. E, quan la femna ss asseu en la ssua decoccio, soluu la durea de la rrahim, e tol ne l encolliment que i e. Quan es posat en lo cap, tyn los cabells negres, e quan es mesclat ab la farina de l ordi e feyt faxadura, repose les postemes calentz e val a la mordedura del ca e a la cremadura del fog e a les fistoles. E quan es fexat ab lo sseu del cabro e a la dolor dels peus.” NOTA: Aul= dolent. Aygua nuz = hidropesia. Durea= duresa. Postemes= abscess. Rrahim= matriu.. Soluu= dissol. Tol= treu.

CULPEPER explica que els Llevus (*Dwarf Elder*) són calents i secs en tercer grau. Que les arrels són un excel·lent purgant en cas d'hidropesia. La dosi que recomana és de 4-8 grams en vi blanc.

PROPIETATS DE LA PLANTA EN GENERAL:

- antibiòtica (contra MRSA)
- antidepressiva
- antiinflamatòria
- antivírica
- colagoga
- colerètica
- cosmètica
- depurativa
- diürètica
- expectorant
- insecticida
- laxant
- lipolítica (millora el perfil lipídic: HDL/DLS augmenta en un 40%, i el colesterol total i els triglicèrids baixen un 15% en 1 mes de prendre 200 mL d'extracte de fruits)
- mucolítica
- sudorífica
- tònica
- tòxica (la planta verda en ús intern pot donar mareig i vertigen)

AFECCIONS CONTRA LES QUALS S'EMPRA EL S. EBULUS:

-
- abscessos calents (=apostemes) [amb polenta o farina d'ordi],
 - artritis,
 - artrosi de genoll,
 - ascites,
 - astènia primaveral,
 - bronquitis,
 - càncer (conjugats d'ebulina amb transferrina)
 - cansament,
 - caquèxia,
 - cara amb impureses,
 - conjuntivitis,
 - contusions,
 - cremades,
 - cucs intestinals,
 - dolors articulars crònics,
 - dolors articulars traumàtics,
 - èczemes,
 - edemes,
 - epilèpsia,
 - febre (paludisme, grip),
 - fístules,
 - *Giardia lamblia* (100 mg/mL 1 hora),
 - gota,
 - grans,
 - hemorroides,
 - hidropesia,
 - icterícia,
 - metritis i altres afeccions uterines,
 - mossegades (escurçons, gossos),
 - nàusees,
 - nefritis,
 - neuràlgies (torticolis, ciàtica),
 - paràsits (polls, pugó),
 - peus adolorits,
 - picades d'escarabats/ al·lèrgia (*Paederus*),
 - retenció de líquids,
 - reuma,
 - quists hidatídics (*Echinococcus*)
 - tos,
 - tumors en articulacions,
 - úlceres a les cames (amb MRSA),
 - úlcera gàstrica.

Els fruits madurs deshabituen del vi (afegint les baies escaldades al vi). El colorant dels fruits s'emptra per a tenyir el cabell, o per a fabricar tinta o per a donar color a licors o a teixits. Són antiemètics, contra nàusees o vòmits, i també neuroprotectors /antioxidants neuronals (en extracte).

Les rames espanten les arnes i eviten que posin les ous a sobre els pernills.

La planta foragita ratolins i talps.

La rel és diaforètica i purgant, i molt adient contra la hidropesia. Però millor prendre-la en homeopatia, per evitar vertigen. El suc de la rel tenyeix de negre el cabell. La tisana de la rel (30 g /L d'aigua bullint-ho 2 minuts) és diürètica. Se'n recomana prendre un vaset a mig mati i un altre vaset a mitja tarda.

PRINCIPIS ACTIUS DEL *SAMBUCUS EBULUS*

El principal principi actiu de la planta és l'àcid ursòlic. La seva acció antiinflamatòria és per la via de la inhibició del TNF-alfa. L'extracte dels Llevus té acció contra la resistència als antibiòtics del *Staphylococcus aureus*. El principi actiu vulnerari principal sembla ser la

quercetina-3-O-glucòsid. La lectina (glicoproteïna tetramèrica) dels rizomes té acció contra les picades d'insectes (l'àcid siàlic queda algutinat).

A les fulles dels Llebus hi ha glucòsids iridoïdes similars als de la Valeriana, com ara:

- 10-O-acetylpatrinoside-aglycone-11-O-[4"-O-acetyl-alpha-L-rhamnopyranosyl-(1->2)-beta-D-ribohexo-3-ulopyranoside]
- 7-O-acetylpatrinoside-aglycone-11-O-[4"-O-acetyl-alpha-L-rhamnopyranosyl-(1->2)-beta-D-ribohexo-3-ulopyranoside]
- 10-O-acetylpatrinoside-aglycone-11-O-[alpha-L-rhamnopyranosyl-(1->2)-beta-D-ribohexo-3-ulopyranoside]
- patrinoside-aglycone-11-O-[4"-O-acetyl-alpha-L-rhamnopyranosyl-(1->2)-beta-D-ribohexo-3-ulopyranoside]
- 10-O-acetylpatrinoside-aglycone-11-O-[4"-O-acetyl-alpha-L-rhamnopyranosyl-(1->2)-beta-D-glucopyranoside]
- patrinoside-aglycone-11-O-2'-deoxy-beta-D-glucopyranoside

L'extracte de les fulles, fet amb metanol, té activitat antioxidant i carronyaire front al peròxid d'Hidrògen i a l'òxid nítric, però no front als ions de Ferro. Té activitat antibiòtica contra MRSA (*Staphylococcus aureus* resistent als antibiòtics) a 15 mg/mL.

Les ebulitines, les ebulines i les lectines (SEA, SEA II-1, SEA II-2) es troben especialment al rizoma. Les ebulitines són proteïnes inactivadores dels ribosomes. Són de cadena simple. L'ebulina dels Llebus també és una proteïna inactivadora dels ribosomes, però és de cadena doble. La part A és un enzim, i la part B és una lectina (específica per a la D-galactosa). L'ebulina, incloent-hi les isoformes r1 i r2, és tòxica per als mamífers—deu mil vegades menys tòxica que la ricina, als cultius cel·lulars in vitro, però als ribosomes directament, igual de tòxica—. L'ebulina injectada a grans dosi (5 mg/kg) afecta l'estómac, molt el duodè, i també els pulmons i el cor. La inhibició de la síntesis proteica als reticulòcits de mamífers és 100 vegades més potent a la forma r2 que a la r1 no reduïda, però igual de potent que la forma r1 en presència de reductors. La forma r2 té activitat antivascular interessant envers al càncer. Inactiva els ribosomes tipus II. Entre l'ebulina i l'anticòs 44G4 es forma una immunotoxina, mitjançant enllaços covalents amb N-succinimidil-3-(2-piridil-ditio) propionat. L'anticòs monoclonal 44G4 es forma a la rata contra CD105 humans. L'ebulina i les seves isoformes tenen activitat enzimàtica N-glicosidasa, trencant les glicoproteïnes, i inactiven els ribosomes (28S ARNr), tot i aturant l'allargament de la cadena polipeptídica. L'ebulina es troba en la seva màxima concentració en brots de 2 mm de longitud, mentre que a les fulles velles només hi apareix en forma de traces. Les lectines SEA, afins a la galactosa, són proteïnes que també inhibeixen la síntesis proteica, en alguns casos fins i tot de l'ADN. S'ancoren a glicoproteïnes i glicolípids al duodè. Concretament a la membrana plasmàtica i a les vesícules citoplasmàtiques, als microvilli i a les cèl·lules caliciformes.

El colorant dels fruits conté: cyanidin-3-O-sambubioside, cyanidin-3-sambubioside-5-glucoside, cyanidin-3-O-glucoside, cyanidin-3,5-diglucosid. Els fenols del fruit són antioxidants i s'inactiven molt poc (15%) a l'escaldar-se. El glucòsid de la cianidina-3-O inhibeix els tumors cancerosos al laboratori (implants). L'ebulina f és la típica dels fruits. Als fruits verds es troba a concentracions de fins a 16 mg/Kg, mentre que als fruits madurs només hi apareix en forma de traces. Té molta afinitat també per la (siato)mucina intestinal. La digestió estomacal la inactiva, especialment si els fruits s'han escaldat abans. La lectina dels fruits s'ha descrit com a SELfd. Els fruits madurs també contenen tanins, glicòsids amargs, àcid màlic, àcid tartàric, àcid valeriànic.

Les flors contenen ebulina blo, i lectina SELblo (que coincideix en alguns trams amb l'al·lergen Sam n1.) L'ebulina de les flors resulta tòxica per als ratolins. Les flors (seques) contenen fenols (55 mg d'àcid gàl·lic o equivalents/g) i flavonoides (15 mg de quercetina o equivalents/g).

Les parts aèries de la planta contenen almenys dos iridoïdes (no glucosídics) amargs:

- 7-O-acetylpatrinoside aglycone
- 10-O-acetylpatrinoside aglycone

També dos flavones eficaces per evitar la úlcera d'estómac:

- isorhamnetin-3-O-monoglycoside
- quercetin-3-O-monoglycoside

Les llavors contenen àcid linoleic (50 %). La relació Omega-6/omega-3 és de 1.5. I la concentració de PUFA del 69%.

http://www.mapama.gob.es/es/biodiversidad/temas/inventarios-nacionales/pbl_lect_tcm7-364394.pdf

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4379516>

detall de la planta a Collserola

Sambucus ebulus al jardí botànic de Gombren.

